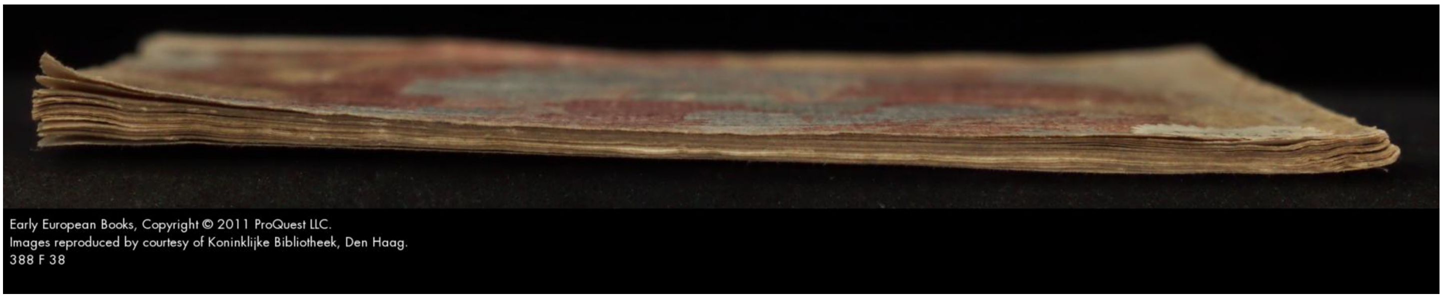










Echt-Reglement,

Over de Steden, ende ten platten Lande, inde Heerlijckheden, ende Dorpen staende onder de Generaliteyt.

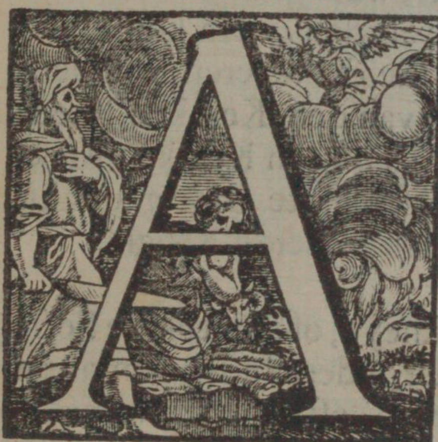


IN 'sGRAVEN-HAGE,
By de Weduwe, eñ Erfgenamen van wylen Hillebrandt Iacobsz van Wouw, Ordinaris Druckers vande Ho: Mo: Heeren Staten Generael, A°. 1656. *Met Privilegie.*

Echt-Reglement,

Over de Steden, ende ten platten Lande, inde Heerlijckheden, ende Dorpen ſtaende onder de Generaliteyt.

I.



ALle Perſoonen, van wat Staet, conditie, gemoet, ofte geſintheyt ſy zijn, die hen na de publicatie van deſen, ten Houwelijck willen begeven, ſullen gehouden weſen, in Perſoon, ende ten overſtaen van Ouders, Voochden, Bloetverwanten, of andere eerlijcke Getuygen, te compareren voor de Magiſtraten, Commiſſariſen vande Houwelijckſche Saecken, ofte Kercken-Raden, ſoo wel inde Steden, als ten Platten Lande, ende aldaer verſoecken, dat hen drie Houwelijckſche Proclamatien gegunt ſullen werden.

II.

De inſchrijvinge vande Geboden ſal ghedaen worden by de Magiſtraten, Commiſſariſen vande Huwelijckſche Saecken, ofte Kercken-Raden, ſoo wel inde Steden, als ten Platten Lande, daer de Verſoeckers beyde woonen ofte reſideren, ende laetſt een Jaer ende ſes Weken hebben gewoont ofte gereſideert, ofte ter plaetſe van yders voorſz wooninge ofte reſidentie, by aldien ſyluyden onder verſcheyden Juriſdictien woonen of reſideren.

III.

Van wegen het Gerechte ſullen altijdt over de inſchryvinge vande Geboden moeten ſtaen ten minſten twee vande Schepenen, met den Secretaris, ofte in ſijn af weſen, ſijn gheſwooren Subſtituyt ofte Klercq. Inde Steden ſal de inſchrijvinge vande geene die inde Kercke willen trouwen, voor de Kercken-Raedt moeten geſchieden, ofte ten minſten voor den Predicant, ende twee Ouderlingen: Ende ten Platten Lande voor den Predicant, een Ouderlingh, ende een Diacon, waer geen Kercken-Raedt en is, alleen voor den Predicant, waer geen Predicant en is, voor den nabuyrigen Predicant, die als dan *in loco* komen ſal, ofte den Predicant, ofte Proponent die de vacerende Plaetſe waer neemt, ende dat ten overſtaen van den Kercken-Raedt, ofte eenige van dien. Ende indien daer geen Kercken-Raedt en is, ten overſtaen van twee vande geſchickſte ende gequalificeerſte Ingeſetenen, zynde vande Gereformeerde Religie.

IIII.

Geen vande Roomſche Geeſtelijckheyt, of van eenige Secte, ſooſe mogen genaemt zijn, ſullen haer onderwinden yemant in ondertrouw op te nemen, te trouwen, ofte hertrouwen, op pene voor de eerſte reyſe, dat alle de ſoodanige de plaetſe harer wooninge, ofte reſidentie, terſtont ſal worden ontſeyt: Ende indien ſy van het Landt eenige alimentatie ghenieten, datſe *de facto* daer van ſullen vervallen zijn, ende voor de tweede reyſe, datſe uyt Ons Landt ſullen ghebannen worden, ſonder daer immermeer weder te mogen in komen, ende ſoodanige ondertrouwe ſal daer en boven nul, ende van geender waerde zijn, ende niemant hem vervorderen, daer op eenige proclamatie ende ſolemniſatie te doen: Ende die haer by ſoodanige laten ondertrouwen, ofte oock daer toe raet ende daet gegeven hebben, ſullen verbeuren hondert Carolus guldens.

V.

De inſchrijvinge ſal altijdt, ende alleenlijck worden ghedaen in

in publijcque Plaetſen voor de Gerechten, ofte voor de Commiſſariſen van 't Houwelijck, op de Stadthuyſen, ofte ter plaetſe daer men voortaen het Gerechte houden ſal. Voor de Predicanten, ofte Kercken-Raden inde Conſiſtorie, ofte Kercke daer men gewoon is Kercken-Raedt te houden, op pene van vijftich guldens.

VI.

Die voor de Wet ofte Commiſſariſen voorſz inde Steden daer des ghebruyckelick is, in geſchreven werden, ſullen ghehouden zijn te betalen twee guldens thien ſtuyvers, ſonder eenige afkortinge. Die inde Kercke in geſchreven werden, ſullen oock de Diaconie Armen ghedencken, ende ſal daer toe een Buſſe in alle Kercken zijn, om de Aelmoeſſen daer in te ontfangen, ten profijte vande voorſz Armen, te diſtribueren door de geene ſoo gebruyckelick is.

VII.

De inſchrijvinge ſal inde Steden by de Gerechten, ofte Commiſſariſen voorſz, ende ten platten Lande by de Predicanten, in voegen als vooren, maer eens des Weecks geſchieden, namentlijck des Saterdaeghs, ende dat nimmermeer voor Sonnen opganck, ofte naer Sonnen onderganck: Maer inde Steden ende Plaetſen daer Avondt-Predicatien in gebruyck zijn, ſal die oock mogen gedaen worden nae de Avondt-Predicatie.

VIII.

Soo wie by nachte ofte ontyde yemandt in ſchrijft, ofte hem ten Houwelijcke laet in ſchrijven, ſullen verbeuren elck vijftich guldens, ende ſoodanige inſchrijvinge ſal nul ende van onwaerden zijn. Indien buyten deſen ordinaris dach inde Weecke yemant ſoeckt in geſchreven te worden, ende daer toe pregnante redenen zijn, waer van de Magiſtraet ende Kercken-Raedt reſpective elck in den haren ſullen oordeelen, ſoo ſullen de leges vande inſchrijvinge tot profijte vanden Gerechte, ofte de Com-

miſſa-

missarisen, ende Armen, worden verdubbelt. Doch inde Kercke sal 't selve gheschieden *gratis*, met recommandatie van een meerder Aelmoesse, ten profijte vanden Armen als vooren.

IX.

Inde inschrijvinge sullen de Gecommitteerden vande Ghe-rechten, ofte de Commissarisen, sorchvuldighlijck acht gheven, dat alles sonder lichtveerdigheyt, sonder dronckenschap, nuchteren, eerbiedelijck, ende in des Heeren vreese toe gae, ende beletten, dat voor, ende gheduyrende de inschrijvinge, geen stercken dranck geschoncken, ende gedroncken werde, op pene van die contrarie doet, te verbeuren xxv. guldens.

X.

Niemant sal hem vervorderen, het zy Militaire, ofte andere, inde Steden ofte ten Platten Lande, de Bruydegoms ende Bruyts in het in schrijven, ofte trouwen, in het gaen na den Gerechte ofte Kercke, ofte in het weder keeren nae Huys, nae te roepen, te schutten ofte te schatten, 't zy in het gesellen der selve van ofte naer Huys, met Roers, ende die af te schieten, ofte met het schencken van stercke Wateren, Bier ofte Wijn, 't zy in 't af vorderen nae ghedane inschrijvingen, ofte Trouw, van Ry-Bieren, ofte Boxem-Bieren, ofte quansel-Bieren, ofte wat naem soodanige quade ghewoonten ende insolentien mogen hebben, op pene dat alle de geene die sulcks doen, voor de eerste reyse verbeuren sullen yeder twaelf gulden, voor de tweede reyse vier en twintich gulden, voor de derde reyse hondert gulden, ende noch arbitralick daer en boven gestraft. Ende sullen de Ouders voor de Kinderen, ende de Heerschappen ende Officiers voor de Knechten, Maeghden ende Soldaten moeten instaen. Ende indien de Bruydegom ofte Bruyt, ofte hare Vrienden, directelick ofte indirectelick daer toe yets contribueren, voor, in, ofte naer het in schrijven ofte Trouwen, onder wat pretext het oock zy, soo sullen sy verbeuren vijf en twintich gulden yder.

In

XI.

In het inschrijven sal men neerstich ondersoeck doen van de Contrahenten gewoonlijcke Namen, Toe-namen, qualiteyten, Woon-plaetse, tijdt van residentie ofte wooninge, ouderdom, offe vrye Persoonen zijn, vry van anderen, offe minder ofte meerder-jarich zijn, ende na de ghelegentheyt van Jaren, of de Ouders ende Vooghden het Houwelijck toe staen, ofte, ende hoe nae sy malkanderen bestaen in bloede ofte Swagerschap, offe sonder bedwanck, simulatie ende bedroch met malkanderen inden Echten Staet willen versamelen, offe niet te voorens getrouwt zijn gheweest, ende waer, voor wien, ende wat blijck vande Aflijvige, voornamentlijck sal men letten op de Vreemdelingen, ende die inde Militie dienen, ende wat meer tot voorkominge van alle beletsel, ende wettelijcke inspraecke ordinaris in een wel-ghestelde Regieringe ghevraecht pleecht ende behoort te worden, om in voorval van saecken de inschrijvinge te accorderen, differeren, ofte oock gheheelijck af te slaen, met kennisse ende goet vinden vande Magistraet der Plaetse.

XII.

Nae dit ondersoeck by de Gerechten ofte Commissarisen, ofte in haren name by den Secretaris, aldus ghedaen zijnde, sal men de Bruydegom ende Bruyt voor het laetste af vragen, offe beyde voor Godt ende haerlieden verklaren, alles alsoo te zijn, als sy hebben geantwoort, ende voornemens zijn, als de Geboden sonder wettelijcke inspraecke of oppositie gegaen zijn, haer inden Echten Staet metten eersten te laten bevestigen. Daer op sy beyde eyndelick sullen moeten Jae seggen.

XIII.

De ondersoeckinge, ende de inschrijvinge in manieren voorsz voltrocken, ende alles wel bevonden zynde, soo sullen de Namen, Toe-namen, ende qualiteyten van Bruydegom ende Bruyt, diese hebben, ende de woon- ofte residentie-plaetse aengeteeckent worden in een Houwelijcx-Boeck, daer toe by de

Ma-

Magiſtraten, ende inde Kercken te houden.

XIIII.

Ende in 't byſonder, ſullen oock de Secretariſen ende Predicanten houden een pertinent Regiſter van alle voorvallen, ſoo dagelijcks ontrent d'inſchryvingen, ende 't geven van Geboden of Solemniſatien van Huwelijcken voor komen, om alle tijdt te konnen dienen van bericht die ende daer 't van noode ſal zijn.

XV.

De Proclamatien vande Ondertrouwden ſullen gedaen werden op drie achter een volgende Sondagen, inde Kercken door den Predicant, een Proponent, ofte oock by beyder afweſen door den Voorleſer: Op het Stadthuys, ofte ter plaetſe van het Gerechte, door den Secretaris, ſijn Subſtituyt, ofte oock by beyder afweſen door den Vorſter.

XVI.

Ende ſal de Proclamatie by die van den Gerechte voortaen gheſchieden met deſe woorden: De navolgende Perſoonen ſullen vergaderen inden Huwelijcken Staet, als N. N. &c. Ende ſoo yemant eenige letſelen ofte hinderniſſen, 't zy van Bloede, Swagerſchap, ofte voorgaende beloften, waer door 't Huwelijck egeenen voortganck en ſoude behooren te hebben wil voorwenden, die ſal 't ſelve in tijdts hebben bekent te maecken daer het behoort.

XVII.

De Kerckelijcke Proclamatien ſullen ſoo wel gedaen worden inde Combinatie-plaetſe als inde Parochie-Kercken, als de Ondertrouwde beyde, ofte een van beyden, daer woonachtich zijn, ofte laetſt een Jaer ende ſes Weecken gewoont hebben.

XVIII.

't Welck oock ſal gevolght worden, indien een van beyden in andere Plaetſen, onder deſen Staet gehoorende, woonachtich is, ofte leſt een Jaer ende ſes Weecken gewoont ſal hebben. Ende ſullen extracten vande gedane inſchrijvinge debité moeten werden

den vertoont ende over gelevert, geautentiſeert zijnde met de hant vande Secretaris, ofte Predicanten reſpective, daer de inſchrijvinge gedaen is, om alle bedroch te beter voor te komen.

XIX.

Op bloode inſpraecke en ſal geen Predicant ofte Secretaris vanden Gerechte, ofte de Commiſſariſen van Echt ſaecken, de Proclamatien mogen op ſchorten, maer de Oppoſanten gewesen worden tot het Collegie des Magiſtraets, ende hare ordre ende laſt ghevolght in het op ſchorten, ofte niet op ſchorten der Geboden.

XX.

Ende indien de Magiſtraet verſtaet tot opſchortinge, ſoo ſal de ſelve het verſchil metten eerſten, immers ten langhſten binnen veerthien dagen daer nae, ofte metter min, ofte met uytſpraeck af doen, ende den Oppoſant int ongelijck geſtelt zijnde, ſullen de Proclamatien ende ſolemniſatie haren behoorlijcken voortganck hebben, ten zy in cas van Appel ofte Reformatie, in welcken gevalle de uytſpraecke van Hooger Rechter ſal moeten werden uyt gewacht.

XXI.

Soo wie ter quader trouwen, ende ſonder apparent fondament de Geboden ſal hebben gheſchut, ſal verbeuren vijſtich guldens, ofte meerder, nae ghelegentheyt vande Perſoonen, tot profijt vanden Armen, ende daer en boven arbitralijck werden ghecorrigeert, behoudens evenwel partye gheintereſſeerde ſijne actie van injurie, tegens de geene die de Geboden temerairlick ſal hebben geſchut.

XXII.

Indien een van beyde der Ondertrouwde, voor, in, ofte nae de Proclamatien d'andere lichtvaerdelijck laet ſitten, blyvende ongetrouwt, ofte oock ſurreptitie met een ander vleeſchelick converſerende, ondertrouwende, ofte trouwende, ſonder blijck, door behoorlijcke rechtvorderinge van voorgaende beloften,

ende

ende ondertrouw, wettelijck ontslagen te zijn, soo sal de gheinteresseerde sijne parthye ter eerster instantie beklagen, daer by sich d'Officier oock *ex Officio* sal voegen, ende die nae uytspraecke bevonden wort lichtvaerdelijck ende malitieuselick ghehandelt te hebben, sal, boven de penen in de beschreven Rechten, noch arbitralick worden gestraft.

XXIII.

Wanneer de drie Proclamatien sonder wettelijcke inspraecke ghegaen zijn, ende niet eerder, soo sullen de ondertrouwde haer moeten laten in segenen inden Echten Staet, immers ten langhsten een Maent nae de derde Proclamatie, ten zy by Sieckte, ofte andere nootsaeckelijckheyt, daer op Wy willen dat scherp reguard sal werden ghenomen by de Officiers, ende Gerechten respective.

XXIV.

Ende sullen de Secretarissen ende Predicanten over al gehouden zijn alle vierendeel Jaers aende respective Magistraten over te leveren eene Lijste vande gene die ongetrouwt blyven sitten, om die tot het trouwen te dwingen, ofte te straffen als hier volght.

XXV.

Soo wie langer als een Maent nae gedane Proclamatien, ende wettelijcke onverwacht voorval ofte beletsel, daer van de Magistraet respective oordeelen sal, blijft ongetrouwt, het zy datse t'samen woonen, ende converseren als Echte Luyden, ofte niet, sullen voor de eerste Maendt elck (ten zy blijcke vande onnooselheyt vande eene parthye) verbeuren een mulcte van vijftich guldens, voor de tweede Maent hondert guldens, ende in de derde Maendt een mulcte van twee hondert gulden, ende soo verre sy langer blyven ongetrouwt, sullen sy daer toe nochmaels gerichtelijck worden ghedwongen, ende sy onwilligh blyvende, sullen voor den tijdt van thien Jaren uyt den Lande gehoorende onder de Generaliteyt, gebannen, ofte anders swaerder aen den lyve

lyve ghestraft, ende boven dien in hare goederen ghemulcteert worden nae de qualiteyt vande Persoonen, ende de Kinderen alsoo geteelt onecht zijn, soo lange sy ongetrouwt blyven.

XXVI.

Indien het zijn Officiers inde Militie, die sullen mette derde Maent van hare continuatie, vervallen zijn van haer Officie dat sy bekleeden: Indien het zijn ghemeene Soldaten, ofte andere gemeene ende geringe Luyden, die sullen aenden lyve naer exigentie van saecken worden gestraft.

XXVII.

De solemnisatie van 't Houwelijck sal ghedaen werden ter plaetse der gedane inschrijvinge by het Gerechte door den Secretaris, ofte sijn geswooren Substituyt, maer niet door de Vorster: inde Kerck door een Predicant ofte Proponent, maer niet door den Voorleser: Doch hare ghelegentheyt sulcks niet wel konnende toe laten, sal de solemnisatie van 't voorsz Houwelick elders mogen geschieden, mits blyvende binnen het district van haer Ho: Mo: ofte de Geunieerde Provincien respective, ende hebbende alvooren gelicht ende vertoont Attestatie vanden Gerechte, ofte Kercken-Rade, alwaer de drie Proclamatien sonder verhinderinge gegaen zijn, ende datse by Commissarisen aen geteeckent zijn, mogen gaen trouwen inde Kercke of voor het Gerichte, volgens de gebruyckelijcke ordre, ende het blijck datse sullen vertoonen.

XXVIII.

Men sal niemandt, van wat qualiteyt hy oock zy, mogen in Huys trouwen, ofte in cas van notoire ende grooten noot, daer van de Magistraet ende Kercken-Raedt elck inden haren voorsichtelick sullen oordeelen, ende dan niet anders als in tegenwoordigheyt van eenige Vrienden ende Gebuyren, ende Leden des Magistraets ofte Kercken-Raedts respective, ende sal daer van inde Houwelijcksche Registers pertinente notitie gehouden worden, om alle quade consequentien voor te komen.

XXIX.

De ſolemniſatie des Houwelijcks ſal by de Gerechten op Sondagen gheſchieden, naer de voormiddaeghs Predicatien, ende inde Kercken daer geene gheecombineerde Predicatien zijn, des Sondachs naer de middach of Avont-Predicatien, maer ter plaetſen daer de Predicanten by combinatie de Kercken bedienen, ſal de ſolemniſatie ſoo wel nae de voormiddaechs, als naemiddachs Predicatien gheſchieden, op dat niemandt buyten ſijne woonplaetſe en behoeft te gaen om ghetrouwt te werden: Sal verder de voorſz ſolemniſatie inde Kercken ſoo dickwils als in de Weecke gepredickt wert, mogen geſchieden, uyt genomen op de Feeſt - Bid - ende Danck-dagen.

XXX.

Die hare Proclamatien hebben gehadt op verſcheyde plaetſen, ſullen eerſt moeten brengen genoechſaem blijck, datſe alle drie onverhindert ghegaen zijn, eer men haer inden Heyligen Echten Staet in ſegenen ſal, ende ſal 't ſelve oock in 't Houwelijcks Regiſter pertinent moeten aen gheteeckent, ende blijck te rugge gebracht werden, datſe volgens ſoodanige Atteſtatie ghetrouwt zijn.

XXXI.

Die buyten de plaetſe harer wooninge ofte reſidentie, ofte daer de Geboden ghegaen zijn, ghetrouwt mochten zijn, met blijck als vooren, en ſullen niet mogen Huys houden, noch hun metter woon in eeniger Onſer Steden, Heerlijckheden ende Dorpen begeven, voor dat de Officiers ende Magiſtraten ghebleecken is datſe wettelijck ghetrouwt zijn, ('t welck ſyluyden binnen veerthien dagen nae de voorſchreve ſolemniſatie, in het Houwelijcks Regiſter door den Secretaris ſullen moeten laten aenteeckenen) op peyne van vijf-en-twintich guldens, ende voorts van acht dagen tot acht dagen in gelijcke boete, mitſgaders arbitrale correctie te vervallen, ſoo langh ſyluyden 't geene voorſz is niet ſullen hebben geeffectueert.

Ende

XXXII.

Ende vermits de ervarentheyt gheleert heeft, dat meermaels de Trouw-boecken vermist zijn, soo van de Gerechten als van de Kercken, door den Oorloch, Brant, overgaen van Plaetsen, oock onachtsaemheyt van goede bewaringe, ofte sloffigheyt van aenteeckenen, sal men terstont nae de ghedaene Trouwe, den ghetrouwden (de Rijcken op hare kosten, de Armen om niet) laten toe komen een Trouw-brief *in debita forma*, om haer t'allen tyden, ende in alle ghelegentheydt te konnen dienen naer behooren.

XXXIII.

Het Formulier van Trouwen sal by de Gerechten voor gelesen worden op maniere als hier volght.

Forme om den Houwelijcken Staet te bevestigen by de Magistraten inde Steden, ende ten Platten Lande.

Den Secretaris spreeckt tot den Bruydegom.

Ghy N. N. bekent hier voor de Heeren ende alle de Omstanders, dat ghy genomen hebt, ende neemt tot uwe wettige Huysvrouwe N. N. hier tegenwoordich, de welcke ghy belooft nimmermeer te verlaten, maer dat ghy haer sult de dagen uwes, ende haer levens aen hangen, lief hebben, ende trouwelijck versorgen ende onderhouden, met haer in alle redelickheyt, vroomigheyt ende eerbaerheyt leven, ende huys houden, ende haer in alle dingen trouwe ende geloof houden, ghelijck als een eerlijck Man betaemt, ende sijne Huys-vrouwe schuldich is te doen. Belooft ghy dit N. N.

Den Bruydegom antwoort, *Jae*.

Tot

Tot de Bruyt.

Ghy N N. bekent mede voor de Heeren ende alle Omstanders, dat ghy ghenomen hebt, ende neemt tot uwen wettelijcken Man N. N. hier tegenwoordich, dien ghy belooft nimmermeer te verlaten, maer dat ghy hem sult de dagen uwes, ende sijnes leven aen hangen, gehoorsamen, dienen ende helpen, in alle rechtelijcke ende redelijcke dingen, met hem in alle redelickheyt, vroomigheyt ende eerbaerheyt leven ende huys houden, ende in alle dingen trouwe ende geloof houden, gelijck eene getrouwe ende eerbare Huysvrouwe betaemt, ende haren Man schuldich is te doen. Belooft ghy dit N. N.

De Bruydt antwoort, *Jae.*

Den Secretaris spreeckt:

Geeft elck ander daer op de rechter handt.

De Heeren Burgermeesters, Schepenen ende Commissarisen wenschen haer geluck.

XXXIIII.

Ende op dat de respective Gerechten ende Kercken-Raden te meerder mogen betrachten, dat alles inden Echten Staet ordentelijck ende eerbiedelijck toe gae, ende een yegelijck ghewaerschouwt zy, hoe hy hem in het ondertrouwen ende trouwen sal hebben te dragen: Soo hebben Wy noch nader in dese naevolgende Wetten, Statuyten ende Ordonnantien, onsen wille ende last uyt gedruckt, waer nae hem een yegelijck sal hebben te reguleren.

XXXV.

Soo yemant sijn naem, toenaem, qualiteyt, woonplaetse ofte residentie-plaetse voor de geene daer hy in ondertrouwe werdt op genomen, ter quader trouwen verswijght, verandert ofte vervalscht,

valſcht, die ſal arbitralick, oock aenden lyve naer exigentie van ſaecken werden geſtraft.

XXXVI.

Alle die minder-jarigh zijn ſullen toonen conſent van hare Ouders, ofte de langhſtlevende van dien, ende by beyder af-lyvigheyt, vande Vooghden, ende de naeſte Bloetverwanten ter plaetſe daer de couſtumen het conſent vande ſelve Vooghden ende Bloetverwanten vereyſſchen, ende moet der ſelver toeſtemminge blijcken door mondelijcke verklaringe, ofte in haer af weſen by wettelijcke Getuygen ende Atteſtatien, ſonder welck blijck men de minderjarige namen niet en ſal aen teeckenen, veel min met de Proclamatien voort gaen.

XXXVII.

Minder-jarige zijn nae de Wetten ende Coſtuymen deſer Landen alle Mans-Perſoonen onder de vijf-en-twintich, ende Vrouws-Perſoonen onder de twintich Jaren, ſonder dat van deſe plicht van gehoorſaemheyt aen d'Ouders, of de langhſt-levende van dien, exempt zijn die eenige Ampten inde Kercke, Policie ofte Militie bedienen, veel min die op haer ſelven woonen ofte haren eygen koſt winnen.

XXXVIII.

Die uyt vreemde ende verre Plaetſen inde Steden ende Landen onder de Generaliteyt ghehoorende komen te woonen, het zy meerder ofte minder-jarige, Borgers, Soldaten, Huyſluyden ende andere Ingeſetenen, Mans ende Vrouwen, ende verſoecken in geſchreven ende getrouwt te worden reſpective, Gerechten ofte Kercken-Raden ſullen eerſt moeten doen blijcken door geloofwaerdige Getuygen, datſe eerlijcke Luyden zijn, ter goeder naem ende faem, ende met eedt ofte heylichlijck moeten verklaren datſe vrye Perſoonen zijn, ende midts de ongelegentheyt der Plaetſen geen Atteſtatien van hare Bloetverwanten ofte Voochden, konnen verſoecken ofte bekomen.

Ende

XXXIX.

Ende indien het Militaire Persoonen zijn, sullen sy in 't bysonder van hare Officiers oock moeten blijck brengen, datse eerlijcke Soldaten zijn, ende soo veel haer bekent is, met niemant anders ondertrouwt ofte ghetrouwt, 't welck haer de Officiers nimmermeer en sullen mogen weygeren, ofte sy sullen ghehouden zijn van hare weygeringe redenen te gheven, waer van het oordeel sal staen by de geene daer de inschrijvinge gedaen wert.

XL.

Indien eenige Paepsche Ouders, Vooghden ende Bloetverwanten der minder-jarige, buyten desen Staet, ofte onder de Generaliteyt woonende, uyt haet van Religie, ofte oock andere uyt wreetheyt ofte andersints, weygeren te consenteren in het Houwelijck, ende daer over de minder-jarige beswaert zijn, soo en sal het evenwel gheen Commissarisen ofte Predicanten vry staen haer in ondertrouw op te nemen, ofte sich het oordeel van soodanige voorvallen te onderwinden, maer sullen de selve ter eerster instantie renvoyeren aende dagelijcksche of ghebeurlijcken Rechter, ende die sich by het oordeel van dien beswaert vint, sal daer van mogen provoceren aen onse Raden van Brabandt ende Vlaenderen respective, die daer over als dan sal disponeren sulcks als de selve bevinden te behooren. Ende indien de Ouders, Vooghden ofte naeste Bloetverwanten in 't ongelijck werden ghestelt, soo sullen niet alleen de inschrijvinge, proclamatien ende solemnisatien haeren voortganck hebben, maer oock de Ouders aende minder-jarige, op uytspraecke als vooren, laten volgen een redelijcke mede gave, naer ghelegentheyt van hare goederen.

XLI.

In matrimoniale saecken geappelleert ofte gereformeert zijnde, ofte ter eerster instantie by onse Raden van Brabandt ende Vlaenderen respective gebracht zijnde, sullen parthyen ghehouden wesen de selve sommierlijck by Pleydoye te instrueren,

omme

omme daer op gedient te worden soo de Raden bevinden sullen te behooren, soo niet, sullen de selve van acht dagen tot acht dagen worden volschreven, ende sal de productie daer inne noodich *hinc inde*, binnen een Maent daer nae moeten werden ghedaen, ende voorts by reprochen ende salvatien van acht dagen tot acht dagen worden *hinc inde* ghelschreven, alles op pene van versteck. Ende sullen die vande Raden ghehouden zijn, de selve saecken binnen een Maent daer naer te termineren.

XLII.

Alle Persoonen, van wat qualiteyt, conditie ofte ghesintheyt die mogen zijn, de welcke sonder voorgaende wettelijcke Trouwe met malkanderen vleeschelijck converseren, sullen als Hoereerders, ende die daer en boven in Huys-houdinge ende t'samen-wooninge sich by malkanderen als echte Luyden voegen, sullen als Concubinarij gestraft, ende van malkanderen gestelt worden, sonder dat de minder-jarige hier tegen sullen mogen pretexeren, dat syluyden van hare Ouders, Vooghden ofte Bloetverwanten, geen consent om te mogen trouwen en hebben konnen bekomen.

XLIII.

Niemant sal hem vervorderen de soodanige minder-jarige te ondertrouwen ofte trouwen, ende die sulcks ghedaen sal hebben heymelijck ofte in 't openbaer, in Huys, inden Gerechte, ofte in de Kercke, tegens die sal den Officier daer sulcks gheschiet is, sonder conniventie ofte compositie procederen tot suspensie ofte deportement van sijn Ampt dat hy bekleet, ende voorts tot arbitrale straffe nae ghelegentheyt van saecken, ende sal soodanige ondertrouwe nul ende van geender waerde zijn.

XLIIII.

Alle Houwelijcxe Contracten tusschen minder-jarige, 't zy beyde, 't zy een van beyde, in 't heymelijck ofte in 't openbaer, ten overstaen van Advocaten, Secretarissen, Notarissen, ofte andere publijcque Persoonen, sonder voorweten ende consent als

voo-

vooren gedaen, ſullen oock nul ende van onwaerden zijn, ende de ſoodanige ſtrafbaer nae arbitragie vande Magiſtraten, ende alle die daer toe raet ende daet gegeven hebben.

XLV.

Sonder dat oock het Placaet by Keyſerlijcke Majeſteyt ghemaeckt inden Jare 1540. noopende 't contracteren van Houwelijcken van Perſoonen beneden hare Jaren zijnde, ende de pene daer inne begrepen, hier mede wert verandert.

XLVI.

Indien eenich Jonghman ofte Jonge Dochter boven de voorſchreve vijf en twintich Jaren ende twintich Jaren reſpective oudt weſende, ende Ouders hebbende, verſochte in geſchreven te worden, ſonder te doen blijcken van der ſelver conſent, ſoo ſullen de Magiſtraten ofte Predicanten de Ouders van den Requirant ofte Requirante voor haer ontbieden, ende de ſelve naer inſinuatie binnen acht, ofte ten langhſten veerthien dagen daer aen, weygerende, ofte in gebreecke blyvende te komen, ſoo ſal de ſelve weygeringe ofte niet comparitie gehouden werden voor conſent, maer indienſe compareren, ſal men het verſchil metter minne, ofte met uytſpraecke *de plano* af doen, waer naer hun parthyen ſullen hebben te reguleren, behoudens evenwel oock den gheintereſſeerden ſijn Appel ofte Reformatie in cas van beſwaerniſſe.

XLVII.

Doch ſoodanige inſpraecke ſal niet gelden tegens Weduwenaers ende Weduwen, genomen datſe minder-jarich zijn, alſoo Wy verſtaen datſe door het eerſte Houwelijck gheemancipeert, ende haer eygen Voocht geworden zijn.

XLVIII.

Vorders, dewyle de ervarentheyt leert, dat veele ontydelijck te ſamen als Man ende Vrouw Huys houden, ofte Bruyloft houden: Dat oock veele Dochters ende jonge Weduwen beſlapen ende beſwangert werden vande geene met welcke ſy daer

C

naer

naer trouwen, ofte vermeynen te trouwen, ofte dat ſy oock Kraem-vrouwen zijn, ofte geweeſt zijn, eerſe in geſchreven worden ofte trouwen, 't welck veeltijdts als een dwanck is voor de Ouders, ende ghelijck een heymelijck *raptus*, ſpottelijck voor Godes Kercken, ſtrydende met het Formulier des Houwelijcks, ende waer uyt veele verwerringe, quade Huys-houdinge, verlatingen, ende allerhande ſwarigheden ontſtaen tot nadeel vande Republijcque: Soo hebben Wy geordonneert ende geſtatueert, ordonneren ende ſtatueren by deſen, dat alle de geene, Jonge Dochters ofte Weduwen, van welcke notoirlick blijckt, eerſe in ondertrouw aengeteeckent ofte getrouwt worden, datſe alreede by een woonen als Man ende Wijf, ofte ontydelijcke Bruyloften houden, ofte van hare toekomende Bruydegoms ende Mans gedefloreert ofte beſwangert zijn, ſullen vervallen in een boete van veertich guldens, ende ſullen de Ouders voor haere Kinderen, ende Vrouwen voor hare Dienſtmaechden, daer toe raet ofte daet gevende, moeten inſtaen, doch aen de huyre der ſoodanige de betalinge der boete mogen af korten. Ende ſullen alle deſe boeten half ende half ghedragen worden by de ondertrouwde Mans ende Vrouws-Perſoonen, ende ſonder eenige detractie, compoſitie ende conniventie geexecuteert worden.

XLIX.

Geen Melaetſche ſullen immermeer met geſonde Perſoonen die noyt Melaets geweeſt zijn, mogen trouwen, noch oock Melaetſe met Melaetſe, niet anders als met conſent vande Magiſtraten ende Buyte-Vaders, daer ſulcks mochte voor komen, op pene van Banniſſement.

L.

Oock geene Chriſtenen onder Ons gebiedt gehoorende met eenige Joden, Mahumetanen nochte Heydenen, op pene als voorens.

LI.

Geen gedoopte met ongedoopte ſullen inde Kerck getrouwt

wor-

worden, ten zy die eerst gedoopt sullen zijn.

LII.

De Weduwen onder de vijftich Jaren sullen onderhouden *annum luctus*, ende binnen de negen Maenden nae harer Mannen doot niet mogen trouwen: Maer de Weduwen van vijftich Jaren ende daer boven, ende de Weduwenaers sullen oock de eerbaerheyt plaetse geven, ende soodanige Weduwen en sullen niet mogen hertrouwen binnen ses Maenden, nochte de Weduwenaers binnen drie Maenden, ten ware de Magistraten om redenen daer van quame te disponeren.

LIII.

Geen Weduwenaer ofte oock Weduwe, sal nu voortaen ten tweeden Houwelijck mogen treden, voor ende al eer de selve hare Weesen, indiense die hebben, hare goederen elck na de coustuyme van sijne plaetse, ende den Rechter genoegh zynde, sullen hebben bewesen, op pene dat die in ghebreecke blijft, hy, ofte sy verbeuren sal het achtste deel van sijne, ofte hare goederen, ten profijte van hare Weesen, boven de boete vande respective Wees-kameren ofte Gerechten, daer toe te stellen.

LIIII.

Ende alsoo volgens de Goddelijcke, Natuyrlijcke ende beschreven Rechten, inden Heyligen Echten Staet, als in een ordeninge Godes tot eerlijck onderhoudt, ende verbreydinge des Menschelijcken geslachts in gestelt tusschen die geene die malkanderen in bloede ofte Swagerschap te nae zijn bestaende, verboden is Houwelijck te contracteren. SOO IST, dat Wy de verboden graden die klaer zijn, hier oock hebben doen uyt drucken, op dat niemant eenige ignorantie en pretendere.

LV.

Inden eersten en sullen niet mogen trouwen eenige Ascendenten met hare Descendenten, te weten Ouders ende Kinderen, opwaerts ende nederwaerts gaende, *in infinitum*.

Ins-

LVI.

Insgelijcks niet Broeders met haere Susters, 't zy van vollen ofte halven Bedde.

LVII.

Oock geene Oomen met hare Nichten, dat is met hare Broeders ofte Susters Kinderen, ofte Kints kinderen ende Descendenten: Nochte insgelijcks de Moeyen met hare Neven, dat is met hare Broeders ofte Susters Soonen, nochte Kints kinderen ofte Descendenten, *in infinitum*, alsoo Oomen ende Moeyen ten respecte van hare voorsz Nichten ende Neven, zijn staende in plaetse van Vader ende Moeder.

LVIII.

Ende wat aengaet de graden van affiniteyt ende Swagerschap, alsoo den bandt des Houwelijcx door de gemeynschap des Beddens, ende vleeschelijcke conversatie, soo naeuwe vereeninge veroorsaeckt, dat Man ende Wijf maer een en zijn: Soo verbieden Wy insgelijcks, dat geen Man met de Bloetverwanten ofte Magen van sijne overleden Huysvrouwe, noch geene Vrouwe met de Bloetverwanten ofte Magen van hare overleden Man, den selven Man ende Vrouwen binnen de voorsz uytgedruckte graden bestaende sullen trouwen.

LIX.

Namentlijck geen Man en mach trouwen met sijn Schoondochter, dat is, met de naegelatene Weduwe sijnes Soons, ofte Dochters Soone, ende soo nederwaerts: ofte geen Weduwe eeniger sijner Descendenten: gelijck oock egeene Vrouwe trouwen en mach met hare Schoon-Soone, dat is met de Man van haer overleden Dochter, noch met de Man van haers Soons, ofte Dochters Dochter, ende alsoo vervolgens met egeene Man geweest hebbende van eenige harer Descendenten.

LX.

Insgelijcx egeen Man mach trouwen met sijn Stief-Dochter sijner Huysvrouwe, dat is met de Voor-Dochter sijner Huysvrouwe,

vrouwe, nochte met eenige vande ſelve ſijner Voor-dochters Deſcendenten: Gelijck oock egeene Vrouwe en mach trouwen met haere Stief-Soonen, dat is met den Voor-Soon van haeren overleden Man, nochte met eenige Deſcendenten van de ſelve hare Stief-Soonen.

LXI.

Inſgelijcx egeen Man en mach trouwen de nagelatene Weduwe van ſijnen overleden Broeder, noch egeene Vrouwe den Man van haren overleden Suſter, het zy de Broeder ofte Suſter van heel ofte halve Bedde geweeſt zijn.

LXII.

Hier en boven en mogen niet trouwen de Man met de Weduwe van ſijnen Neve, dat is, met de Weduwe van ſijne Broeders ofte Suſters Soone, noch met de Weduwe van eenige ſijner Broeders ofte Suſters Deſcendenten: Gelijck oock egeene Vrouwe trouwen mach met de nagelatene Man van hare Nichte, dat is met de Weduwenaer van hare Broeders ofte Suſters Deſcendenten.

LXIII.

Geen behoudt Oom mach trouwen met zijn behoudt Nichte, ende geen behoudt Moeye mach trouwen met hare behoudt Neve, dat is geen Weduwenaer mach trouwen met de Dochter van ſijns overleden Vrouwe heel ofte halve Suſter: ende geene Weduwe en mach trouwen met de Soone van haer overledene Mans heel ofte halve Broeder, 't zy uyt het eerſte Houwelijck Kinderen zijn of niet.

LXIV.

Door de ſelve Anologie verbieden Wy alle Houwelijcken tuſſchen Perſoonen daer de eene met des anderen Bloetvrienden, in ſoodanige verboden graden te voorens vleeſchelijck in onecht heeft geconverſeert, dat niemant en mach trouwen ſijns Ooms Concubyne, ende wat meer dergelijcke inceſtueuſe voorvallen mach voor komen.

Ende

LXV.

Ende Wy verklaren by desen nul ende van geender waerden, ende niet te mogen bestaen, ofte sullen worden ghecontraheert de Houwelijcken die in dusdanigen verboden graden zijn.

LXVI.

Ende die dies niet tegenstaende in Houwelijck surreptitie mochten komen te treden, ofte oock ongetrouwt met malkanderen in bloetschanden leven, sullen daer over sonder verdrach ofte dissimulatie gheſtraft worden aen lijf ende goet, ende met alle penen inde Goddelijcke ende beschreven Rechten jegens de incestueusen ende Bloetschenders gestatueert.

LXVII.

Sonder dat de Officiers, ofte eenige onser Magistraten, hun sullen onderwinden eenige legitimatie, dispensatie ofte compositie over haer, ofte hare onechte Kinderen te verleenen, ofte te vergunnen, ende soo eenige soodanige by haerluyden verkregen, ofte vergunt zijn, verklaren Wy die voor nul ende van onwaerden.

LXVIII.

Soo wie oock soodanige incestieuse Persoonen met voordacht onderstaet te trouwen, ofte te ondertrouwen, ofte daer toe aenleydinge, raedt ende daet geeft, sal niet alleen van sijn Officie, indien hy eenige heeft, ontset, maer oock daer over gestraft worden arbitralick ende naer exigentie van saecken.

LXIX.

Indien onse onderhoorige buytens Landts 't selve doen, sullen sy weder keerende onder ons ressort, evenwel als Bloetschenders worden gestraft.

LXX.

Ende alsoo in 't aengaen van den Echten Staet bysonderlijck dient ghelet, dat de selfde geschiede sonder confusie der voorsz graden, waer door groote swarigheden inde Successien, ende andersints rysen, Soo ordonneren ende statueren Wy midts desen,

dat

dat indien yemandt versoeckt ondertrouwt ende ghetrouwt te worden, in diergelijcke voorvallen raeckende de eerbaerheydt ende confusie der graden, ende dat de Gerechten, Commissarissen, ofte Kercken-Raden daer 't selve voor komt mochten twijffelen, of dien aengaende by de voorsz Articulen is ghestatueert, ofte niet, dat sy luyden 't selve onse Raden van Brabandt ende Vlaenderen respective sullen aen gheven, middelerwylen de ondertrouwde, ende de proclamatien surcherende, tot dat die met kennisse van saecken by haer toe gelaten, ofte gheweygert sal worden, soo als nae de Goddelijcke ende Civile Rechten bevonden wort te behooren, waer naer sich een yegelijck sal hebben te reguleren.

LXXI.

Vorders om dat Wy oock in ervaringe gekomen zijn, dat het Landt onder de Generaliteyt resorterende, vervult is met Boelschappen, Hoereryen, Overspeelen, lichtvaerdige t'samen-ende deurloopingen door kinderen, in weerwil, spijt, ende tot groote droefheyt van vroome ende sorghvuldige Ouders ende Voochden, oock met moetwillige verlatingen, wrevelige Huys-houdingen, Schofferingen, ende andere oneerbaerheden, tot groote kleynachtinge vande publijcque authoriteyt, ende verswaringe vanden toorn Godts over desen Staet: Soo hebben Wy gheordonneert ende ghestatueert, ordonneren ende statueren midts desen.

LXXII.

Dat niemant hen sal vervorderen nae de publicatie van deses in Concubinaetschap ende Boelschap te leven, ende daer by Concubynen houden, Kinderen, ofte geene daer by hebbende, ende daer by in woonende ofte niet, sullen verbeuren hondert gulden, ende daer en boven de selfde terstont trouwen, volgens dit Ons Reglement, ofte verlaten, sonder immermeer wederom met haer te converseren, voor ende al eer datse wettelijcken ondertrouwt ende getrouwt sullen zijn, op pene van ghestraft te wor-

worden als openbare Hoereerders, ende terſtont te worden gepriveert, oock hare beneficien, Tractementen, Penſioenen, ende Officien, indienſe eenige hebben. Ende indienſe in ſoodanige Concubinaetſchap perſiſteren, ſullen ſy oock daer en boven tien Jaren openbaerlijck uyt deſe Landen worden gebannen: indien het Perſoonen zijn die geen goet en hebben, die ſullen gheſtraft werden naer exigentie van ſaecken. Gelijcke ſtraffe ende pene ſullen alle Concubynen die hare Boelen terſtont niet en verlaten, ofte daer mede niet en trouwen, naer qualiteyt van Perſoonen ende goederen, onderworpen zijn, ende dat oock ſonder eenige conniventie, diſſimulatie ofte compoſitie.

LXXIII.

Wy belaſten oock alle Officiers ende Magiſtraten, inde Steden ende Dorpen, ende ten opſichte vande Militie op de Schantſen ende Forten, alle Commandeurs, terſtont nae publicatie deſes, alle Bordeelen, Hoer-huyſen, Mot- ende Ravot-huyſen, te weeren, te verſtooren, ende uyt te roeyen, oock gene van dien immermeer te tollereren.

LXXIV.

Die bevonden wort eenige Hoer-huyſen op te houden, ofte hem te gheneeren met Coppelerye, ende Hoererye te beſchicken, ſullen nae exigentie van ſaecken aen den lyve gheſtraft worden.

LXXV.

Is 't Vader, Moeder, Broeder, Suſter, Oom, Moeye, Momber, ofte Curator, die alſoo ſijn Dochter, Suſter, Nichte ofte Neve hadde gelevert, ofte ſoo de Coppelerye ſtreckt tot overſpel, ſulcke ſullen aenden lyve, nae exigentie ende bevindinge, ſelfs metter doot geſtraft worden.

LXXVI.

De Hoeren, ende Hoere-Jagers ſal men vangen, ende voor de eerſte reyſe tot diſcretie vanden Rechter, te Water ende te Broot ſetten, ende voor de tweede reyſe bannen, geeſſelen, ofte ſwaer-

 der

der straffen, tot arbitragie als vooren.

LXXVII.

Die sijn Huys met voorwetens aen Bordeel-houders verhuyrt, sal 't eerste Jaer verbeuren sijn Huys-huyr, voor de tweede reyse in gelijcke boete vervallen, ende daer en boven noch arbitralick werden gecorrigeert.

LXXVIII.

Die in sijn eygen Huys Bordeel houdt, sal voor de eerste reyse daer op bevonden zijnde, vervallen in een boete van hondert gulden, voor de tweede reyse gegeesselt ende gebannen worden.

LXXIX.

Soo verre een gehoudt, ofte ongehoudt Man by confessie ofte convictie, bevonden wort overspel te bedrijven met een gehouden Vrouws-Persoone, sullen beyde die Man ende die Vrouwe met eeuwich bannissement, ende confiscatie van een ghedeelte van hare goederen ter dispositie van den Rechter gestraft wordẽ.

LXXX.

Maer is 't overspel begaen by een ghetrouwt Man, met eene ongetrouwde Vrouw, soo sal de Man als eereloos ende meyneedich, metter daet sijn Officie ende Staet verbeuren, indien hy eenige heeft, ende waer hy die onder onsen Landen heeft, ende voorts incapabel verklaert worden, om eenige staet ofte Officie, onder ons gebiedt te mogen bedienen, ende noch ghecondemneert worden in de boete voor de eerste reyse van hondert gulden: Ende daer inne hem wederom vergrypende, in een boete van drie hondert guldens, ende voorts naer exigentie van saecken, by bannissement oft anders gestraft worden.

LXXXI.

Ende sal de ongehoude Vrouwe sulcks ghedelinqueert hebbende, voor de eerste reyse te Water ende te Broot gheset werden den tijdt van een Maent, ende indiense andermael bevonden is sulcx te plegen, voor den tijdt van vijftich Jaren uyt den Lande gebannen worden.

Ende

LXXXII.

Ende dat al onvermindert alsulcken recht als de geoffenseerde partye, 't zy Man ofte Vrouw, jegens de Overspeelder ofte Overspeelster competeert, soo tot scheydinge van 't Houwelijck, als andersints nae Rechten, ende dat alleen voor de Gerechten respective daer sulcx mochte voor vallen.

LXXXIII.

Geen Overspeelder ofte Overspeelderse sal mogen trouwen, ofte nae de doot vande onschuldige partye, ofte na des selfs wettelijck hertrouwen, met de Persoon daer mede hy ofte sy by het leven, ofte voor het hertrouwen vande onschuldige partye vleeschelijck geconverseert heeft.

LXXXIIII.

Die twee Vrouwen ofte Mans, beyde noch levende, trouwen, sullen ghestraft worden nae Keyserlijcke Wetten, soo yemandt mette tweede sich vermenght, d'eerste noch levende, sal openbaerlick aenden lyve, andere ten exempel, sonder conniventie gestraft worden.

LXXXV.

Ende dewijle seer in 't Landt toe neemt de ontvoeringe van Vrouws-Persoonen, sonder dat daer over straffe ghedaen wort, ende de penen daer toe staende den Inwoonderen ten meerendeelen zijn onbekent: Soo ordonneren ende statueren Wy by desen.

Dat wie eenich Vrouws-persoon, getrouwt ofte ongetrouwt, hare Man, Ouders ofte Vooghden ontvoert, gestraft sal worden aenden lyve naer exigentie van saecken, selfs oock metter doot.

Ende of 't ghebeurde, 't zy door de voorvluchtigheyt vanden Ontvoerder, ofte andersints, dat de selve pene tegens hem niet en konde worden gheexecuteert, ende dat hy geduyrende sijne absentie met de selve Vrouwe quame te trouwen, dat die trou-

we nul ende van geender waerde sal zijn, noch eenich effect van wettelick Houwelick ghenieten, alwaer 't dat de Ouders ofte Voochden daer inne namaels condescendeerden.

Dat oock alle die geene die kennisse hebben vande ontvoeringe, ende daer toe met raet ende daet zijn behulpich gheweest, naer exigentie aenden lyve gestraft sullen worden, ende verstaen oock by desen in vigeur te blyven alle de straffen ende penen in de Keyserlijcke ende beschrevene Rechten, midtsgaders by de blyde Inkomsten vanden Hertoch van Brabandt, tegens allerhande Bloetschanden, Sodomye, Schaken van Vrouws-Persoonen, de selve te verkrachten, ende diergelijcke ghequalificeerde Hoererye gestatueert.

LXXXVI.

Die een eerbare Jonge Dochter, minder ofte meerder-jarich zijnde, met schoone woorden van Trouw-beloften, ofte andersints, yets wijs maeckt, de selve verleyt, ende door de byslaep in hare eere krenckt, ende defloreert, isse gehouden te doteren nae hare qualiteyt (indien hyse niet en trouwt) tot arbitragie des Rechters, ende tot breucke te betalen hondert guldens. Ende indien hy in voegen als vooren, sulcks meermaels aen andere eerbare Dochters doet, sal van sijn alimentatie, beneficie ofte Officie, indien hy eenige heeft, vervallen zijn, ende oock nae gelegentheyt van Persoonen ende saecken arbitralick, ende naer exigentie gestraft worden.

LXXXVII.

Ende alsoo Wy bevinden, dat in onse Landen van Brabandt ende Vlaenderen respective, van veelderhande Quartieren onechte Kinderen, ende overwonnen Bastaerden, ofte die in Bloetschanden geteelt zijn, by de Huysluyden ofte andere worden besteet, ende de selfde oock dickwils om een kleyn gelt uyt ghekocht, om die voor altijdt te onderhouden, ende als voor haere Kinderen te adopteren, waer door de Echte kinderen, ende metter

ter tijdt de Regieringe groot ongelijck ghefchiet, Onfe Landen met Baftaerden, ende Hoere-kinderen worden vervult, ende de felve tot hare Jaren komende, mede nevens anderen tot eenige Ampten, als of het Echte Kinderen waren, fouden konnen worden gebruyckt: Soo verbieden Wy alle Ingefetenen onfer Landen eenige foodanige Kinderen voortaen in ofte aen te nemen, fonder alvoorens 't felve de Weth haerder Plaetfe bekent ghemaeckt, ende haer confent daer over met fchriftelijcke Acte verkregen te hebben: Ende fullen de Gerechten nimmermeer toe ftaen, dat yemant hem laet uyt koopen om die altoos te houden ende op te brengen, ende daer en boven op koften vande Beftedders, ofte van de geene die de Baftaerden aen nemen, pertinente notitie in een byfonder Boeck doen houden vande Contracten die gemaeckt worden, ende den tijdt hoe lange, den prijs waer voor, ende wie de Ouders, wie de Befteders zijn, waer van daen, ende voor al ghenoechfame cautie doen ftellen, datfe tot lafte niet en fullen komen vande Gemeente, ofte de Armen, ende wat voorts tot verfeeckeringe dient, ende voor al fullen fy forge dragen dat de aenbeftede tijdt gheexpireert zynde, terftont de Kinderen te rugge werden gefonden ter plaetfe daerfe van daen gekomen zijn, op pene voor de geene die tegen defe onfe ordre fullen Baftaerden aen nemen, van vijftich guldens, ende fijn het geringe Luyden, van arbitrale correctie.

LXXXVIII.

Ende om te meerder defe ontuchtigheden te ontdecken, tegen te gaen, ende die te ftraffen, foo belaften Wy oock alle de Magiftraten onder Ons gebiedt ftaende, datfe alle Vroet-Vrouwen fullen be-eedigen (haer den eedt wel beduydende) van binnen vier en twintich uyren nae de geboorte eeniger Baftaert-kinderen, de felve aen haer te moeten aen brengen, de Naem ende de wooninge des Moeders, op dat d'Officieren der plaetfe nae qualificatie der Baftaerdye, tegens foodanige procederen, als by ons hier geordonneert is, ofte de gemeene Rechten mede bren-

brengen, ende sal daer van oock in 't selfde voorgenoemt Boeck tot koste als vooren, notitie gehouden worden.

LXXXXIX.

Ende sal in alle de incestueuse overspelingen, ende diergelijcke Hoereryen, preventie van hooge ende lage Justitie daer toe gequalificeert ofte geauthoriseert zijnde, plaetse hebben.

XC.

Soo wie om billicke oorsaecken, ofte om sijne affairen te verrichten, in verre Landen ghetogen zijnde, een lange tijdt door kranckheyt, ghevanckenisse, ofte ander voorval, alsoo uyt blijft, dat men van hem niet en kan vernemen, sal de verlatene, sonder te hertrouwen nae de gemeene Rechten af wachten den tijt van vijf Jaren, ende nae die tijdt sal sulcks by de Gerechten aen de soodanige, nae ghenomene informatie, mogen toe ghestaen worden.

XCI.

Soo wie sijn Echt-genoot lichtveerdelijck ofte malitieuselick verlaet, ofte uyt onlijtsaemheyt van den Houwelijcx-bandt af treet, door gaet, ende sijn Portuyr laet sitten, met voornemen, om tot sijn Echt-ghenoot niet weder te keeren, die stelt de onschuldige vry om te hertrouwen, Ende mach de onschuldige partye, als te vergeefs ende langh genoech alle middelen tot wederom kominge des verlaters aen gewent zijnde, daer over klagen elck aende Hooft-bancken daer onder hy ofte sy ghehoort, de welcke nae rijp ondersoeck ende genoechsaem blijck vanden tijdt ende malitieusheyt der verlatinge, ende nae voorgaende indaginge des verlaters, soo en daer 't behoort, aende ontschuldige het hertrouwen sullen mogen toe staen, ende sal daer-enboven soodanige Verlater uyt onsen Landen voor altijdt gebannen worden.

XCII.

Alle boose conversatie ende bitterheyt, welcke dickwils den gront leyt tot verlatinge ende wech-loopingē van malkanderen,

sal

ſal nae de kenniſſe van ſaecken by preventie van hooge ende lage Juſtitie daer toe ghequalificeert, ofte geauthoriſeert zynde, ernſtelijck worden geſtraft met gelt-boeten, gevanckeniſſe, ende andersints nae Rechten, ſonder dat de Jeucht, ofte de gemeene Man, met geraes ofte complotterye, ofte eenige hantdadigheyt, onder den naem vande Beer te jagen, of anderſints, eenige inſolentien tegens ſoodanige ſullen plegen, op pene als ſeditieuſe gheſtraft te worden, ende ſullen de Ouders voor hare Kinderen, de Meeſters voor hare Knechts moeten inſtaen. Indien de Domeſtijcque onluſten te hoogh gaen, ende te langh duyren, ende de aengewende gerechtelijcke middelen niet en helpen, ſoo ſullen wel de Gerechten mogen verſtaen tot ſcheydinge van Bedde, Taeffel ende by-wooninge, maer niet vande Echt-bant, ende oock niet anders als met oogemerck om partyen altijt wederom te vereenigen.

XCIII.

Voort, vermits de Houwelijcxe ſaecken, met den aenkleven van dien, veele caſus doorgaens voor komen, die hier inne niet uyt ghedruckt en zijn, Soo ordonneren ende ſtatueren Wy by deſen, dat alle ſoodanige voorvallen de Kercken-Raden voor komende, by de ſelve daer van kenniſſe ſullen doen aende reſpective Magiſtraten, omme daer inne te voorſien, ende by hen daer inne ſwarigheyt bevonden werdende, datſe de ſelve voorvallen ſullen brengen aende reſpective Hooft-bancken, ofte oock aen onſe Raden van Brabandt ende Vlaenderen reſpective, na welckers oordeel ende uytſpraecke een yegelijck ſich voortaen ſal hebben te reguleren.

XCIV.

Ende op dat te beter deſe Echt-ordre mach onderhouden worden, ſoo belaſten Wy dat in alle Gerechten ende Secretaryen, Conſiſtoriale ende Claſſicale Vergaderingen, altijt een ofte meer Exemplaren ſullen by de hant zijn.

Ende

XCV.

Ende ſal dit Reglement eens Jaerlijcks voor den Volcke ghe-publiceert worden.

Sullende van de boeten ende breucken procederende uyt de contraventie van het jegenwoordich Reglement, gheappliceert werden een derde-part ten behoeve van den Officier, die de calange ſal hebben ghedaen, het tweede derde-part ten behoeve vanden Aenbrenger, ende het reſterende derde-part tot profijte vanden Armen ter plaetſe daer de contraventie ſal weſen begaen.

Behoudende haer Hooch Mogende t'allen tyden aen haer de interpretatie, vermeerderinge ende verminderinge, van dit Echt-Reglement, t'haerder diſcretie ende goet vinden, naer gelegentheyt van tyden ende ſaecken.

Aldus ghedaen ende ghearreſteert ter Vergaderinge vande hooch-gemelte Staten Generael, in 's Graven-Hage, op den achtienden Martij ſeſthien hondert ſes en vijftich. Was geparapheert, *Jacob Veth*, vt. Onder ſtondt, Ter Ordonnantie vande ſelve. Geteeckent, *N. Ruyſch* Zijnde op 't ſpatium ghedruckt het Cachet der ſelver Heeren Staten in rooden Waſſche.

RE-

REGISTER.

Artikul 1.



Voor wie men in ondertrouw te doen ſal compareren, in Steden, ende ten Platten Lande.

Art. 2.

Waer de ondertrouw ſal worden verſocht.

Art. 3.

Wie over de ondertrouw moet ſtaen in 't Gerechte, ofte by Commiſſariſen, ofte inde Kercke inde Steden, ofte ten Platten Lande.

Art. 4.

Voor wie men geen ondertrouw en mach doen, en de pene tegens die ſulcks onderwinden, ofte daer op yemant geven Proclamatien ende Trouwen, ofte tegens die geene die haer ſoo laten ondertrouwen.

Art. 5.

In wat plaetſe de ondertrouwe te doen, inde Steden, ofte ten Platten Lande.

Art. 6.

De leges te betalen aende Gerechten, ofte Commiſſariſen daer toe ſtaende.

Art. 7.

In wat plaetſe men niet en ſal de ondertrouw doen, en de pene tegens die te doen, ende laten doen.

Art. 8.

Op wat tijdt niet.

Art. 9.

Penen tegens die geene die ſulcx doen ofte laten, behalven in cas extraordinaris. Ende wat ordre dan te ſtellen.

Art. 10.

Ordre tegens alle debauche, ende inde ondertrouw.

Art. 11.

Ordre tegens het ſchutten ende ſchatten in het ondertrouwen ende trouwen, ende de penen daer tegens.

Art. 12.

Een ſommier van Vrage voor te houden, naer verſcheyde gelegentheyt, by de geene die de Luyden in ondertrouw ſullen op nemen.

Art. 13.

Van wat kracht ſoodanige ondertrouw ſal gehouden worden.

Art. 14.

Dat, ende hoe, ende waer in, als dan de namen der Contrahenten ſullen worden aengeteeckent.

Art. 15.

Dat men een byſonder Echt-Regiſter moet hebben inde Gerechten, ende Kercken.

Art. 16.

Met wat woorden by die vande Gerechten, ende Kercken.

Art. 17.

Datſe oock moeten gaen inde Combinatie-Plaetſen, ende wanneer.

Art. 18.

Oock op andere Plaetſen, wanneer, ende met hoedanich blijck.

Art. 19.

Op bloote inſpraecke geen Proclamatie op te ſchorten.

Art. 20.

Maer op ordre des Magiſtraets, ende hoe de ſelve daer in ſal handelen.

Art. 21.

Penen tegens de temeraire Inſpreeckers.

Art. 22.

Penen tegens de ondertrouwden, die voor, in, ofte na de Proclamatien, d'een d'ander lichtvaerdelijck verlaten, &c.

Ordre

Art. 23.

Ordre op de solemnisatie ten langhsten een Maent nae het derde Gebodt.

Art. 24.

Te geven een Lijste alle vierendeel Jaers aende respective Officiers, ende Overste van die ongetrouwt blyven sitten.

Art. 25.

Penen tegens die ongetrouwt blyven sitten nae gegane Proclamatie.

Art. 26.

In 't bysonder tegens de Militaire Persoonen.

Art. 27.

Waer, ende by wie de solemnisatie sal moeten geschieden.

Art. 28.

Niemant in Huys te trouwen als *casu quo.*

Art. 29.

Op wat tijdt men sal moeten trouwen voor 't Gerechte, ofte inde Kercke.

Art. 30.

Dat, ende wat blijck voor de trouwe te brengen, als de Geboden in verscheyde Plaetsen gegaen zijn.

Art. 31.

Ordre op de geene die elders met blijck trouwen als daer de Geboden gegaen zijn.

Art. 32.

Ordre om de Getrouwde te geven gerechtelijcke Trouw-brieven, ende waerom.

Art. 33.

Wat Formulier van Trouwen by de Gerechten, ende inde Kercken te gebruycken.

Art. 34.

Naeder ordre op het doen vande ondertrouwe in 't ghemeen aengewesen.

Art. 35.

Penen tegens die haer namen, qualiteyt, ende woon-plaetſe miſſaecken.

Art. 36.

Ordre op het ondertrouwen der minder-jarige.

Art. 37.

Wie dat voor de minder-jarige gehouden worden.

Art. 38.

Wat ordre in ondertrouwe te houden ten opſichte van Vreemdelingen, minder ofte meerder-jarigh zynde.

Art. 39.

In 't byſonder ten opſichte vande Militaire Perſoonen.

Art. 40.

Wat ordre te houden, als minder-jarige beſwaert zijn over het niet conſenteren harer Ouders ofte Bloetverwanten.

Art. 41.

Ordre in matrimoniele verſchillen der minder-jarige voor de Raden van Brabandt ende Vlaenderen reſpective.

Art. 42.

Penen tegens de minder-jarige, vleeſchelijck, ſonder deſe ordre, t'ſamen converſerende.

Art. 43.

Penen tegens de ſoodanige ondertrouwen, ofte trouwen.

Art. 44.

Vande nulliteyt der Houwelijcxe Contracten der ſoodanige.

Art. 45.

Dat oock tegens ſoodanige ſal plaets grijpen het Placaet van Keyſer Karel 1540.

Art. 46.

Ordre te houden in het non conſenteren der Ouders ten opſichte van meerder-jarige.

Art. 47.

Dat ſoodanige inſpraecke niet en gelt tegens meerder ofte

min-

minder-jarige, Weduwenaers ende Weduwen.

Art. 48.

Op het ontydich Bruyloft houden, by woonen, ende by slapen.

Art. 49.

Ordre op het trouwen der Melaetsen.

Art. 50.

Ordre op 't trouwen met Joden, Heydenen ofte Egyptenaren.

Art. 51.

Ordre op het trouwen van ongedoopte met gedoopte.

Art. 52.

Ordre op het hertrouwen der Weduwen.

Art. 53.

Ordre van voor het hertrouwen eerst de Weesen hare goederen te bewijsen.

Art. 54.

Inleydinge tot aenwijs der verboden graden in Bloet of Swagerschap.

Art. 55. 56. 57.

Wie niet t'samen mogen trouwen, ten opsichte van Bloetverwanten.

Art. 58. 59. 60. 61. 62. 63.

Wie niet mogen t'samen trouwen, ten opsichte van Swagerschap.

Art. 64.

Andere graden Analogische verboden.

Art. 65.

Nulliteyt van soodanige Houwelijcken.

Art. 66.

Penen tegens die alsoo, ofte surreptitie trouwen, ofte ongetrouwt in bloetschande leven.

Art. 67.

Ordre op de dispensatie, ende legitimatie der soodanigen.

Penen

Art. 68.

Penen tegens die geene die soodanige ondertrouwen ofte trouwen.

Art. 69.

Penen tegens de Bloetschenders, buytens Landts trouwende.

Art. 70.

Ordre in diergelijcke voorvallen te onderhouden by Gerechten, Commissarisen ende Predicanten.

Art. 71.

Inleydinge tot weeringe van meer andere onkuysheden.

Art. 72.

Ordre tegens de Concubinaetschappen ofte Boelschappen, met hare penen.

Art. 73.

Ordre tegens allerhande Bordeelen.

Art. 74.

Tegens Bordeelhouders, ende Koppelaers.

Art. 75.

In 't bysonder ten opsichte der geener die haer bestaen, ofte onder haer opsicht staen.

Art. 76.

Penen tegens de Hoeren, ende Hoere-jagers.

Art. 77.

Penen tegens die geene die haer Huysen daer toe verhuyren.

Art. 78.

Penen tegens die haer eygen Huysen daer toe misbruycken.

Art. 79.

Penen tegens overspel van ghehouwde, ofte ongehouwde Mans, met getrouwde Vrouwen.

Art. 80.

Penen tegens overspel van getrouwde Mans met ongetrouwde Vrouwen.

Art. 81.

Penen tegens soodanige Vrouwen.

Ende

Art. 82.

Ende dit onvermindert de onſchuldige parthye ſijne verdere actie ende rechten.

Art. 83.

Dat men niet mach trouwen met die geene daer mede in overſpel geleeſt is.

Art. 84.

Penen tegens de gene die twee Mans ofte Vrouwen trouwen.

Art. 85.

Penen tegens de ontvoeringe van Vrouw-Perſoonen.

Art. 86.

Penen tegens die geene die eerbare Dochters defloreren.

Art. 87.

Ordre op die geene die het onderhouden der Baſtaerden aen nemen.

Art. 88.

Ordre vande Vroet-Vrouwen om aen te geven de Baſtaerts-kinderen, daer van ſy kenniſſe hebben.

Art. 89.

Ordre op de preventie in alle deſe.

Art. 90.

Ordre op verlatingen uyt nootſaeckelickheyt.

Art. 91.

Ordre op de malitieuſe verlatingen.

Art. 92.

Tegens quade Huys-houdingen.

Art. 93.

Generale ordre te houden tuſſchen Gerechten ende Kercken-Raden, op dagelijckſche voorvallen in Houwelijcxe ſaecken.

Art. 94.

Dat elck Gerechte eñ Kercke, een Exemplaer moet hebben.

Art. 95.

Dit Reglement alle Jaren te publiceren.